

XARXA CRUSCAT (2012). *Informe sobre la situació de la llengua catalana (2011)*.
Barcelona: Observatori de la Llengua Catalana. 161 p.

L'*Informe sobre la situació de la llengua catalana (2011)* és una continuació dels anteriors informes encarregats per l'Observatori de la Llengua Catalana a la Xarxa CRUSCAT. Té com a objectiu presentar una àmplia visió de la situació de la llengua catalana durant l'any 2011 en els diferents territoris on es parla. Es tracta d'un recull i síntesi de la informació sociolingüística rellevant per a la llengua catalana acumulada durant l'any, com ara estadístiques, esdeveniments polítics i socials, normatives i sentències, entre d'altres. L'informe s'organitza en cinc apartats que cobreixen diferents àmbits sociolingüístics: demografia de la llengua, estatus jurídic i dinàmica sociopolítica, ensenyament, mitjans de comunicació, indústries culturals i institucions públiques. També presenta una síntesi de les temàtiques tractades en cadascun dels apartats i acaba amb unes conclusions generals sobre la situació del català el 2011, elaborades per Miquel Àngel Pradilla.

Natxo Sorolla enceta l'informe amb el capítol de demografia de la llengua «Context demogràfic i econòmic. L'evolució de la comunitat lingüística». Ens presenta una panoràmica de la conjuntura econòmica als territoris de llengua catalana que, en general, es caracteritza per la persistència de la crisi que es va iniciar l'any 2008, un estancament de l'economia i un augment en la taxa d'atur. Aquest fet ha anat lligat amb la reducció del flux immigratori i la mitigació del creixement demogràfic. Es tracta d'unes situacions que suposen un canvi en les dinàmiques que s'havien donat durant la dècada anterior i que probablement tindran uns efectes importants sobre l'evolució sociolingüística de la llengua catalana. Pel que fa a la situació demolingüística, en aquest capítol se'ns informa que el 2011 el català tenia gairebé deu milions de parlants, amb un cert increment respecte de l'any anterior. Al conjunt dels territoris de llengua catalana, la pràctica totalitat de la població entén la llengua, un 70 % la parla i només la meitat la sap escriure. Cal destacar la seva notable capacitat d'atracció, ja que tot i haver-hi només un terç de població amb llengua inicial catalana, una gran part de la gent la pot parlar. Malgrat aquestes dades generals, hi ha una variació territorial important pel que fa a les competències, perquè existeixen contrastos importants entre les comarques centrals i litorals de Catalunya (amb competències més altes), respecte de l'àrea metropolitana de Barcelona, algunes comarques del País Valencià i les Illes Balears (que declaren unes competències més baixes).

Anna M. Pla Boix s'ocupa de les qüestions relatives a l'àmbit legal i polític al capítol «Estatus jurídic de la llengua i dinàmica sociopolítica. Unitat de la llengua i relacions entre territoris». Explica que l'any 2011 va estar marcat per l'inici de noves legislatures en tots els territoris de llengua catalana, que van tenir una important

influència sobre el dret i la política lingüística. Durant aquest període es van desenvolupar una sèrie d'accions en profit —però també en detriment— de l'estatus de la llengua catalana. En el cas concret de Catalunya es produeix una situació contradictòria, ja que les disposicions normatives establertes a favor de la llengua pròpia es van veure contrarestades pels diversos pronunciaments judicials que posaven en entredit el model lingüístic. A Aragó i les Illes Balears més aviat es va generar una involució en la protecció de l'idioma. En tots dos territoris, el nou Govern del Partit Popular (PP) va obrir un encès debat per la seva voluntat explícita de reduir alguns drets dels quals gaudia la llengua catalana. De manera semblant, el Govern del Partit Popular de la Comunitat Valenciana va practicar una política lingüística poc favorable cap al català, tant per les escasses iniciatives a favor de la llengua com per l'enfrontament amb l'activisme social. Des de l'Estat espanyol, malgrat l'assignatura pendent del reconeixement d'un plurilingüisme social, durant l'any 2011 es van produir alguns avenços en pro de la diversitat lingüística. Finalment, és destacable també la tasca duta a terme al llarg de l'any per institucions en defensa de la llengua i el mateix activisme ciutadà.

En el capítol dedicat a la llengua a l'ensenyament, Pere Mayans i Teresa Tord expliquen com la situació del català varia en els diferents territoris segons l'àmbit administratiu i el nivell d'ensenyament. Altres elements que tenen una gran importància són, d'una banda, les polítiques que els diferents governs apliquen i, de l'altra, la militància de la població i dels mateixos professionals en l'àmbit de l'ensenyament. Tant a Andorra com a la comunitat autònoma de Catalunya, hi ha una línia de continuïtat en els models educatius: el de la convivència de tres sistemes educatius a Andorra (un que depèn del Govern andorrà, un altre de l'espanyol i un tercer del francès) i el sistema de conjunció en català a Catalunya. Aquest últim, però, s'ha vist amenaçat per les diferents sentències del Tribunal Suprem que imposaven el castellà —també— com a llengua vehicular a l'ensenyament. D'altra banda, tant a l'Alguer com a la Catalunya del Nord, destaca la poca acció política a favor de l'ensenyament del català. A la ciutat sarda la presència del català ha seguit sent escassa i basada principalment en la voluntarietat d'alguns professionals i els ajuts econòmics de la Generalitat de Catalunya. La crisi econòmica i l'esgotament del model ha provocat que només hi hagi un centre —La Costura— que ofereixi línies educatives en català. Pel que fa a la Catalunya del Nord, sí que podem trobar presència del català tant en el centres públics (amb algunes assignatures de català, tractada com a «llengua regional») com en privats (en el cas de La Bressola també s'ha vist perjudicada per la situació econòmica de la Generalitat de Catalunya).

Als altres tres territoris on es parla el català (País Valencià, la Franja, el Carxe i les Illes Balears), la situació de la llengua a l'ensenyament s'ha vist afectada per les polítiques dels governs del PP. A la Franja i a les Illes Balears, els respectius governs van iniciar una ofensiva per fer retrocedir la presència del català a les aules. Al País Valencià, tot i que es va frenar la intenció d'implantar un sistema suposadament plurilingüe, s'ha seguit limitant l'oferta de línies en valencià. En darrer lloc, la presència del català al Carxe segueix sent inexistent.

Al capítol «Els mitjans de comunicació i les indústries culturals», Bernat López ens mostra moltes dades sobre oferta i consum de productes culturals. En termes generals, es pot veure com a la premsa escrita el fet més destacable és l'aparició del diari *Ara*, la versió en català de *La Vanguardia* i la fusió d'*El Punt* i *l'Avui* en una sola capçalera. Això va significar un augment en el consum de premsa en català. Pel que fa a l'oferta de ràdio, el català continua sent la llengua amb més demanda a Catalunya, però amb unes dades força inferiors a la resta dels territoris, sobretot a les Illes Balears, on es va produir el tancament de l'emissora Ona Mallorca. Pel que fa a la televisió, trobem dues tendències diferenciades: d'una banda, el tancament de diferents televisions públiques a causa de la crisi econòmica (TV Hospitalet o Televisió de Mallorca) i, de l'altra, l'aparició d'un nou canal en català de la televisió pública catalana (Esport3). Un capítol a part mereix el tancament dels repetidors d'Acció Cultural del País Valencià, sota les sancions del Govern de la Generalitat Valenciana, que permetien rebre TV3 al País Valencià. També trobem dues tendències diferenciades en relació amb Internet i les indústries culturals: el català té una molt bona salut a Internet tant pel que fa a la presència de la llengua a la xarxa com per l'aparició de versions catalanes de webs molt visitades. Per contra, les indústries culturals destaquen per la poca presència del català en la música, on segueix sent molt baix el consum en català. Pel que fa al cinema, destaca l'augment del consum en català, sobretot a causa de l'èxit de l'estrena de *Pa negre*. També és destacable l'acord entre la Generalitat i les grans empreses multinacionals del cinema per aplicar —parcialment— la Llei de cinema. Finalment, pel que fa al consum de llibres, trobem que la demanda en català ha disminuït un 11 %.

Carles de Rosselló, a l'últim capítol, anomenat «Institucions públiques. Projectió exterior de la llengua. Entre públic i privat: socioeconòmic, sanitari i de protecció», ens fa un repàs dels diferents fets i notícies que s'han produït durant l'any 2011 en aquests àmbits. En les institucions públiques destaca l'aprovació de l'ús del català a les sessions del Senat, exceptuant les sessions de control al Govern i els debats d'iniciatives legislatives. Tanmateix, no es va aprovar al Congrés dels Diputats. També es destaca l'aprovació dels requisits per accedir al permís de residència, arrelament i reagrupament familiar. Si bé el Govern espanyol és l'únic que pot atorgar aquests permisos, es valorarà l'esforç que demostrï una persona a aprendre una llengua oficial de l'Estat. Des de les institucions autonòmiques, només la Generalitat de Catalunya ha desenvolupat iniciatives pel que fa a les llengües, com ara el Codi de Consum o la Llei de cinema. Tot i això, en l'àmbit judicial, es van mostrar les dificultats amb què es troba el català, una vegada més, ja que només un 17 % de les sentències es van formular en aquesta llengua.

Fora de Catalunya, als territoris sota jurisdicció de l'Estat espanyol destaca la gran ofensiva que —fruit de les majories absolutes en l'àmbit estatal, autonòmic i municipal— va dur a terme el PP: tancament dels repetidors de TV3 al País Valencià, canvi del català com a mèrit i no com a requisit a l'Administració a les Illes Balears o la voluntat de reformular la Llei de llengües d'Aragó.

Quant a la projecció exterior de la llengua, el català va veure, un altre cop, com se li tancaven les portes a l'oficialitat a la Unió Europea, tot i que es va aconseguir mantenir

els traductors i que, per tant, els ciutadans es poguessin continuar adreçant a les institucions europees en català. Un fet relacionat amb això es va produir amb el Reglament d'informació alimentària de la Unió Europea, que tractava sobre els etiquetatges i que deixava a criteri de l'Estat espanyol les llengües oficials en què s'haurien d'etiquetar els productes, la qual cosa deixa el català en una posició de debilitat.

Finalment, i amb referència als àmbits privats, s'informa que s'han fet diversos estudis sobre la importància del català en els sectors empresarials. La principal conclusió que es pot extreure és que el català beneficia les relacions comercials i que, per tant, les empreses es poden veure afavorides si s'adapten al sistema ecolingüístic en el qual s'emmarquen. Aquest fet, però, no passa, ja que, segons les dades de la Plataforma per la Llengua, el català encara no està present en la gran majoria de les marques més venudes.

Des del punt de vista dels presents ressenyadors, aquest informe constitueix un treball de recollida de dades i de síntesi molt important i necessari, atès que posa a l'abast del lector interessat tota la informació que és rellevant per conèixer la situació en què es troba la llengua catalana. A més, l'informe dóna una visió de conjunt sobre els diferents àmbits, per la qual cosa resulta també de gran utilitat a l'hora d'afrontar diferents recerques de temàtica sociolingüística. Cal dir, però, que molts dels capítols són excessivament dispersos, atès que s'aborden algunes qüestions que tenen un interès més aviat secundari i que es desvien del tema general. Això, lligat al fet que cada capítol s'estructura de forma diferent i tracta els continguts seguint criteris de rellevància dispars, pot despistar d'alguna manera el lector. D'altra banda, com ja s'ha comentat, és de gran interès el coneixement sobre la situació del català d'un any en concret, 2011 en aquest cas, però la informació de l'informe pren especial rellevància quan es compara amb els informes d'anys anteriors. La comparació ofereix una visió contrastada que permet valorar els guanys o retrocessos que sofreix la llengua. No obstant això, si bé en diferents parts de l'informe s'esmenten els canvis respecte a la informació dels anteriors, podria ser interessant que, com a conclusions, es lliguessin d'una manera més explícita les valoracions extremes dels informes successius.

En resum, al conjunt dels territoris de llengua catalana, el 2011 va ser un any amb molts canvis polítics, socials i econòmics que han tingut el seu efecte, com no pot ser d'una altra manera, en la presència i l'ús del català. A l'*Informe sobre la situació de la llengua catalana (2011)* el lector trobarà desenvolupat l'important lligam entre aquesta panoràmica de la conjuntura social amb els aspectes més rellevants sobre la situació del català.

Xavier TENORIO SEGARRA

Josep UBALDE BUENAFUENTE

Centre Universitari de Sociolingüística
i Comunicació. Universitat de Barcelona